

De Haagse erfenis van een sobere vernieuwer

DEN HAAG — Amsterdam is zonder twijfel de Berlage-stad bij uitstek. Hendrik Petrus Berlage kwam in 1856 in die plaats ter wereld en tijdens zijn werkzame leven als architect werden daar meer dan vijftig van zijn ontwerpen uitgevoerd. Van een gevel voor een grachtenpandje tot een plein met alle omliggende huizen en zelfs een hele stadsuitbreiding. Aan het Damrak staat bovendien de Beurs, een gebouw dat alom als een meesterwerk wordt beschouwd.

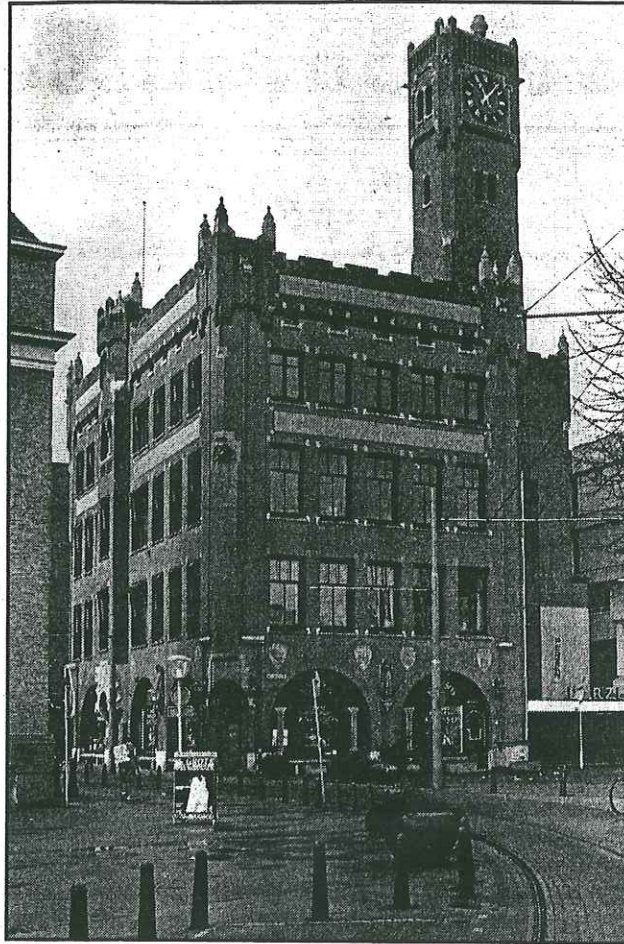
Maar Den Haag mag zich eveneens een beetje Berlage-stad noemen. De bouwmeester woonde er van 1914 tot zijn dood in 1934, in een door hemzelf ontworpen villa aan de Violengeweg. En ook aan de Residentie heeft hij een deel van zijn oeuvre nagelaten. Volgens het boekje 'Berglage in Den Haag' weerspiegelt die erfenis zelfs 'zijn ontwikkeling als architect'.

Zijn eerste Haagse bouwwerk, het kantoor van de verzekeringsmaatschappij De Nederlanden van 1845 aan het Kerkplein, ontwierp Berlage in 1895. Anders dan de meeste van zijn collega's zouden hebben gedaan, imiteerde hij daarbij niet een bouwstijl uit het verleden. Het resultaat was een voor zijn tijd sober bakstenen gebouw, dat een criticus tien jaar later nog meende te moeten kwalificeren als een 'onsmakelijke steenklomp'.

Woonhuizen

Daarna bouwde Berlage lange tijd alleen woonhuizen in het Haagse, zoals Villa Prinsevinkelpark uit 1913. Dit huis ontwierp hij na een reis door de Verenigde Staten, waar hij in contact kwam met het werk van onder anderen Frank Lloyd Wright. Diens invloed is terug te vinden in de ver uitstekende dakrand.

In het begin van de jaren '20 maakt Berlage een tweede kantoor voor De Nederlanden, aan de Groenhovenstraat. Het is een strak en zakelijk ge-

● Het kantoor van de Nederlanden van 1845.

bouw van beton en baksteen. De ornamenten die het oude kantoor nog wel sierden, ontbreken hier grotendeels.

Hetzelfde geldt voor de in 1926 voltooide First Church of Christ, Scientist aan de Andries Bickerweg. Dat bouwwerk ontlokte aan het dagblad Het Vaderland de uitspraak dat 'Berglage en Zwart (de ontwerper van het interieur) bouw-eerlijkheid, bouwdoelmatigheid en bouwsoberheid ten toppunt hebben willen voeren en liever dan een kerk, een fabriek voor geestelijke cultuur willen optrekken'.

Zo'n oordeel is eigenlijk meer van toepassing op het Gemeentemuseum aan de Stadhouderslaan, dat geheel bestaat uit in elkaar geschoven blokken van gele baksteen, bekrond met kappen van glas en koper. Dat zou overigens geen diskwalificatie van Berlage's laatste pro-

ject zijn, integendeel. Het Gemeentemuseum is naar de huidige maatstaven een monument, net als de Beurs. Vandaar dat Den Haag zich ook een beetje Berlage-stad mag noemen.

● Het Gemeentemuseum verzorgt op afspraak (tel.: 070 - 3381111) rondleidingen voor groepen van maximaal 25 personen door het gebouw, prijs f 80,-. Ook de First Church of Christ is op afspraak (070 - 3636652) onder leiding van een gids te bezichtigen; de toegang is gratis.

■ 'Berglage in Den Haag' van Reinier Verbeek is voor f 9,90 verkrijgbaar bij Boekhandel Paagman, Willem de Zwijgerlaan 51 te Den Haag. Bij Architectura & Natura aan de Leliegracht 44 in Amsterdam wordt de Engelstalige pocket 'Berglage in Amsterdam' verkocht, prijs f 24,50.